

MALOM

Kecskeméti Malom Center (Kecskemét, Korona utca 2.)

Kecskemét kiemelt fontosságú projektje volt az ódon Kecskeméti Gazdasági Malom épületének, építési telekének új hasznosítása. A 2000-es évek elején a városfejlesztés egyik fő pontjává vált a telek hasznosítása. Így adhatták át 2005-ben Kecskemét legnagyobb plázáját, a Malom Kereskedelmi, Pénzügyi és Szórakoztató Központot.

A városvezetés és a lakosság is egyetértett abban, hogy Kecskemét történelmi belvárosában, a Nagytemplom szomszédságában lévő omladozó malom helyzete tarthatatlan. A felújított belváros megkövetelte, hogy új funkcióval ruházzák fel az egykori malmot. Ám a műemlékké nyilvánított épületet nem bírta az önkormányzat megfelelő feltételek mellett értékesíteni, ezért végül 2003 júniusában óriási negatív visszhangot kiváltva lebontották.

Jogi viták, aláírás-gyűjtés, építkezési problémák botrány-sorozata kísérte végig az építkezést, de még a hivatalos átadás után is évekig pereskedtek.

Mind építészeti, mind városfejlesztésileg nem nevezhető pozitívnak a bevásárlóközpont felépítése. Noha első körben Finta Józsefet kérték fel a beruházás megtervezésével, mégse vállalta el a megrendelést, profitorientált feltételei miatt. A 7 emeletes épület 20 000 nm-es nagyságával nem simul bele környezetébe. Egyik oldalról a történelmi belváros, míg másik oldalról a 20. század második felében épült Kulturális Központ és a Pártház - Megyei Tanács 17 emeletes épülete szegélyezi, ezért elhelyezkedése nem feltétlenül kirívó és elítélendő, de megkérdőjelezendő. Mi számunkra az érték? A Pártház? A szecessziós Városháza?

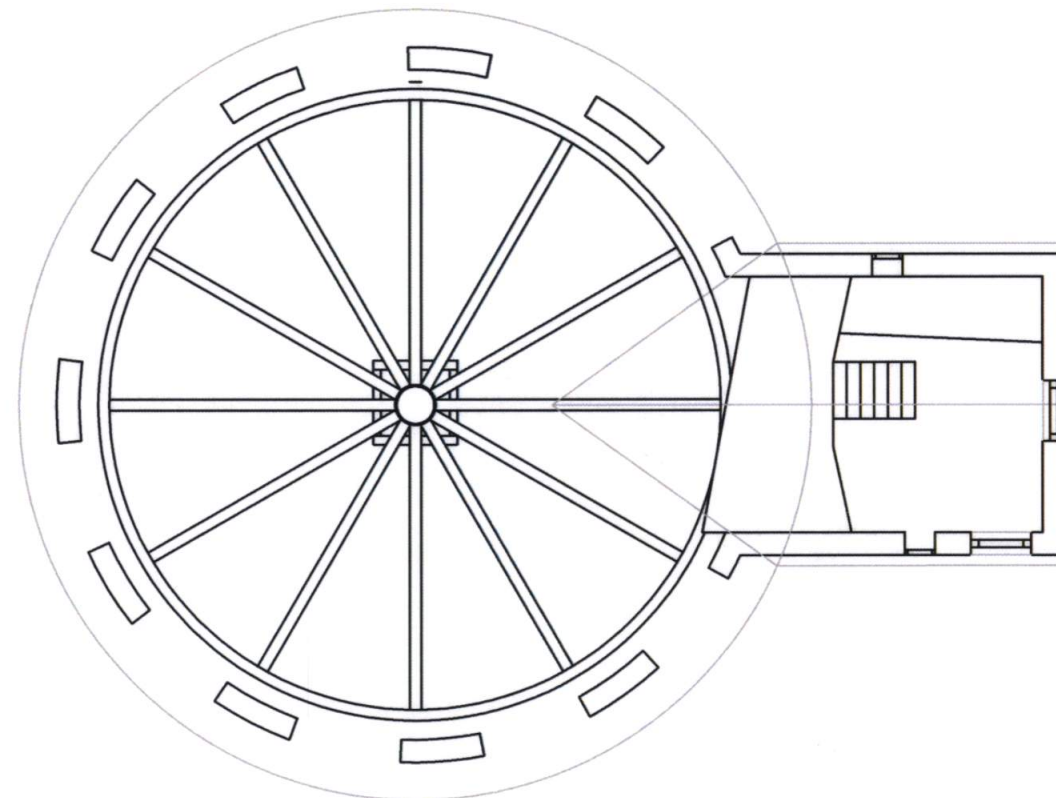
Mészáros Marianna (kecskeméti grafikus)
„Malom volt...” rézkarc sorozata

De talán még ennél is fontosabb, hogy a beruházás átírta Kecskemét vásárlási- és kiskereskedelmi térképét. Kialakult üzletsorok, a város számára már emblemikus boltok értéktelenedtek el, maradtak vásárlóerő nélkül, hisz mindent meg lehet találni egy helyen a városközpontban. Több pezsgő városrész is kihalttá vált, köztük Kecskemét "Andrássy útja", a Rákóczi út. Ezen utcák, körzetek rehabilitációja adta meg Kecskemét fejlesztési iránypontjait. A MALOM is segített abban, hogy a városvezetés felújítsa a tágabb értelemben vett belvárost, mert e nélkül csak a főtér és környéke maradt volna a társadalmi élet színhelye.

A tudatos városvezetés és a megfontolt döntések hiánya és a tőke túlzott fontossága vezetett ahhoz, hogy a program sikertelennek nevezhető. Szegényes, ötletlen kivitelezés, a régi értékek lerombolása, a színvonaltalanság jellemzi.

A bevásárlóközpont közepén lévő szökőkút fő eleme egy forgó malomkő. Pont annyira lett populáris, felületes és hatásvadász az épület, mint maga a bevásárlóközpont neve és logója: MALOM és egy malomkő.

Szarvasi szárazmalom

A magvakat ősidők óta 2 kő között őrölték az alsó állókő és a felső mozgókő között. Az őrlőeszközök fejlődéstörténetében jelentős állomást képviselt a kézimalom. Ez két kőkorongból állt: az alsó állókő és a felső forgókőből. A forgókő forgatása egyszerű hajtó karral történt. A hajtókart idővel olyan nagyméretű járókerekek - pl. vízikerekek, szélvitorlák és az álló meghajtású kerekek - váltották fel, amelyek az emberi erőnél nagyobb energia felvételére voltak alkalmasak. A járókerekek azonban csak 10-20-szor fordultak percenként. A teljesítmény növelése érdekében gyorsították és nagyobbítanivaló az áttéti szerkezeteket. Az új energia források és műszaki módosítások tevékeny lehetőséget adtak a 1,0-1,5 m átmérőjű és nagyobb teljesítményű őrlőkő alkalmazására. E technikai újítások tevékeny lehetőséget adtak a vízimalomok, a szárazmalomok és a szélmalomok létrejöttére.

A szárazmalomok a sok évszázados múltra visszatekintő őrlő szerkezetek. Azért nevezik őket száraznak, mert - a vízimalomok szemben - meghajtásuk nem vízi, hanem álló vagy emberi erővel történt. A történészek szerint ezek a malomok az ókori Rómában jöttek létre, majd egész Európában elterjedtek. A szárazmalomokat csak ott alkalmazták, ahol a nagyobb erő igénylő gépek meghajtásához nem állt rendelkezésre vízi erő.

A szárazmalomoknak 3 típusa volt: a taposómalom, a prómalom és a járgányosmalom.

A szarvasi szárazmalom 1836-ban épült. Ma ipari műemlék. Eredetileg két keringősvolt, azaz iker-malomházának két végére egy-egy keringősátor csatlakozott. A XIX. sz. második felében elbontották az egyik keringősátrat és így egy keringőssé vált. A századfordulóig gabona és takarmány magvakat őrölt, utána kölest hántolt.

A malom keringő sátra sokszög alaprajzú épület. Gúla alakú tetőzését zsindely fedi. Belső átmérője 14,3 m, magassága 9,6 m. A sátrat téglapillérek tartják. Ezen nyugszik a körbefutó koszorúgerendázat. A keringősátorban helyezkedik el a malom járókereke - a 13,3 m átmérőjű keringő. Tengelye a bálvány. A bálvány alsó végén acélcsap található, amely a bálványtalp acélperselyében nyugszik. Ezen forog a keringő aminek a szélébe akácfogak ékelődnek, ezek forgatják az orsókát, amelyek a malom kővet forgatják.

A keringőt 2-3 lóval húzták. Ahhoz, hogy a lovak a keringő küllői közé vezethessék, a keringőt meg kellett dönteni. Ez úgy történt, hogy a járomgerendák között kötélpárhuzamosan a bálvány felső csapja ezzel szabaddá vált és így a keringőt meg tudták dönteni.

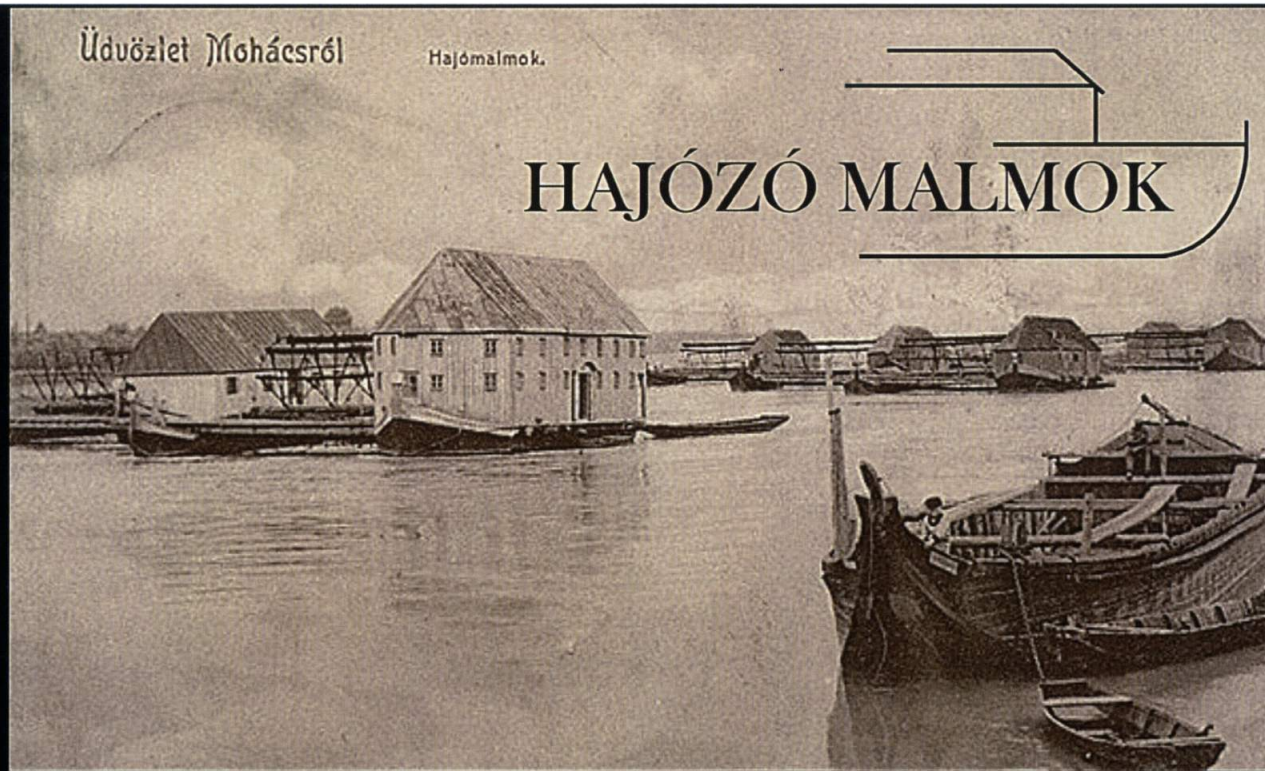
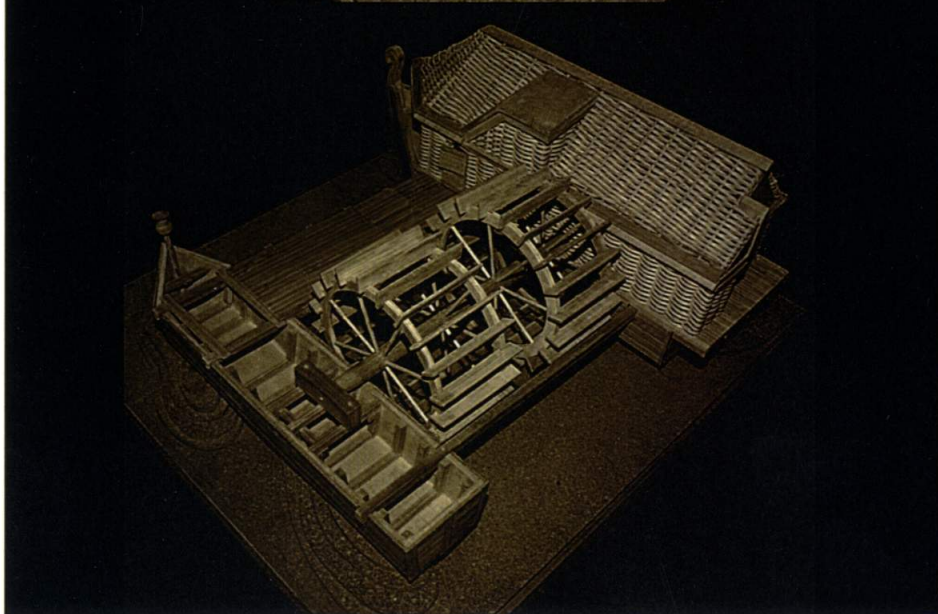
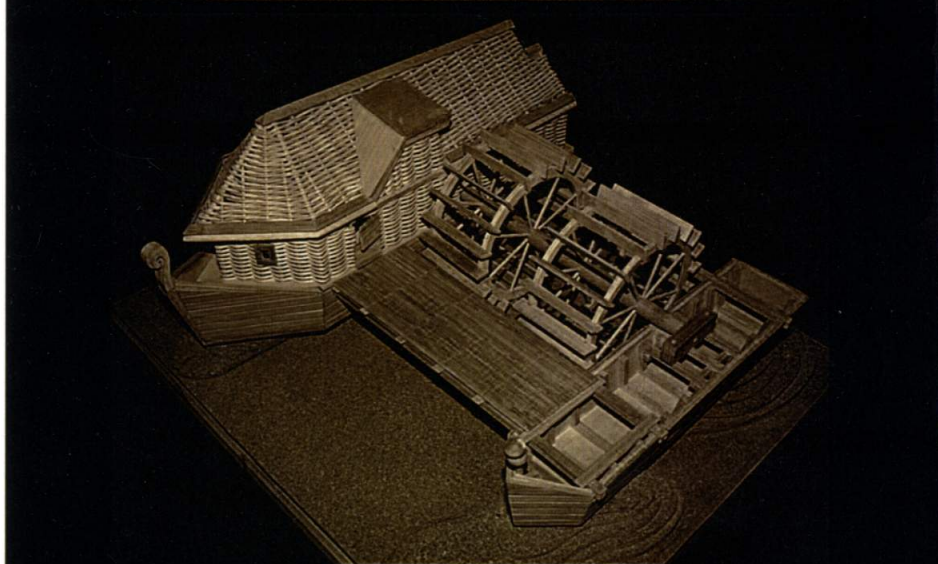
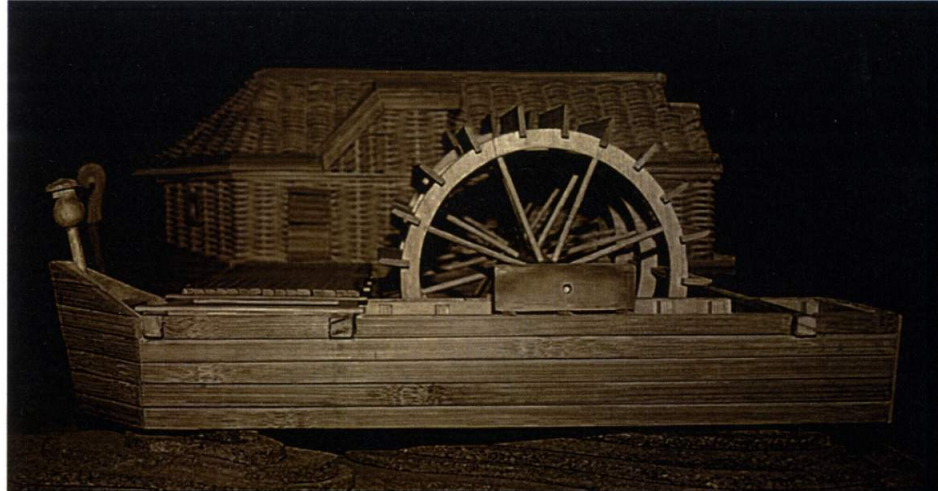
MALOM

A malom kifejezés egy olyan dolgot takar, mely darabos, nagyobb részecskékből álló anyagot aprít, őröl finomabbá, az anyag további felhasználását elősegítő formába hozza, más szóval feldolgozza. A malom legelterjedtebb megjelenési formája a magfélék megőrlésére szolgáló eszköz, épület. Az évezredek alatt, amióta az ember étrendébe bekerültek a magvak, és elkezdtek azokat feldolgozni, ez az eszköz az emberiséggel fejlődött kézi malomból épületté, épületegyüttessé. A malom szíve a malomkő, mely lehet víz, szél vagy állati erő által (szárazmalom) hajtott, attól függően, hogy az adott embercsoportnak, amely építette a malmot, mi állt rendelkezésére. A mezőgazdaság elterjedésével a növényi eredetű táplálék, főleg gabonafélék, feldolgozása központi kérdéssé vált az emberek életében, és a munka hatékonyságának érdekében a malom mellett más gazdasági épületeket is építettek.

Egy ilyen kiegészítő gazdasági épületet választottam témámnak. Ahogy a Balatonfüzfi útról lekanyarodunk Balatonalmádi felé, egyből a város elején található, gyönyörű balatoni panorámával a Magtár. A több mint 300 éves, eredetileg Granáriumnak nevezett épület a fennállása óta eltelt több száz év alatt sok különböző tulajd, bérlet és funkciót színtelt meg. Magtár, raktár, csirketelep, mígnem felújították és átnevezték a Borok és Rendezvények Házának. Mindig amikor elsétálok a szépen, eredeti állapotának megfelelően felújított ház előtt, örül a szívem, hogy nem rombolták le vagy alakították át úgy, hogy már ne annak látszódjon ami, hanem megőrizték mint a múlt egy értékes darabkáját. Ezen felül olyan funkciót adtak neki, amely az én olvasatomban, visszaidézi eredeti rendeltetését. A rendezvények, koncertek, művészeti kiállítások és kézműves vásárok, amiket itt rendeznek, olyanok számomra mint a látogatóknak előkészített és tárolt magvak, a kulturális táplálék, melyek akkor teljesednek ki amikor mi, emberek, ellátogatunk oda, megnézzük amit mások mutatnak, meghallgatjuk amit mások mondanak és befogadjuk mindazt ami nekünk kell, magunkba építjük és feldolgozzuk mint aprócska malmok.

Mester-Csiki Borbála
Bevezetés az építészetbe
2014

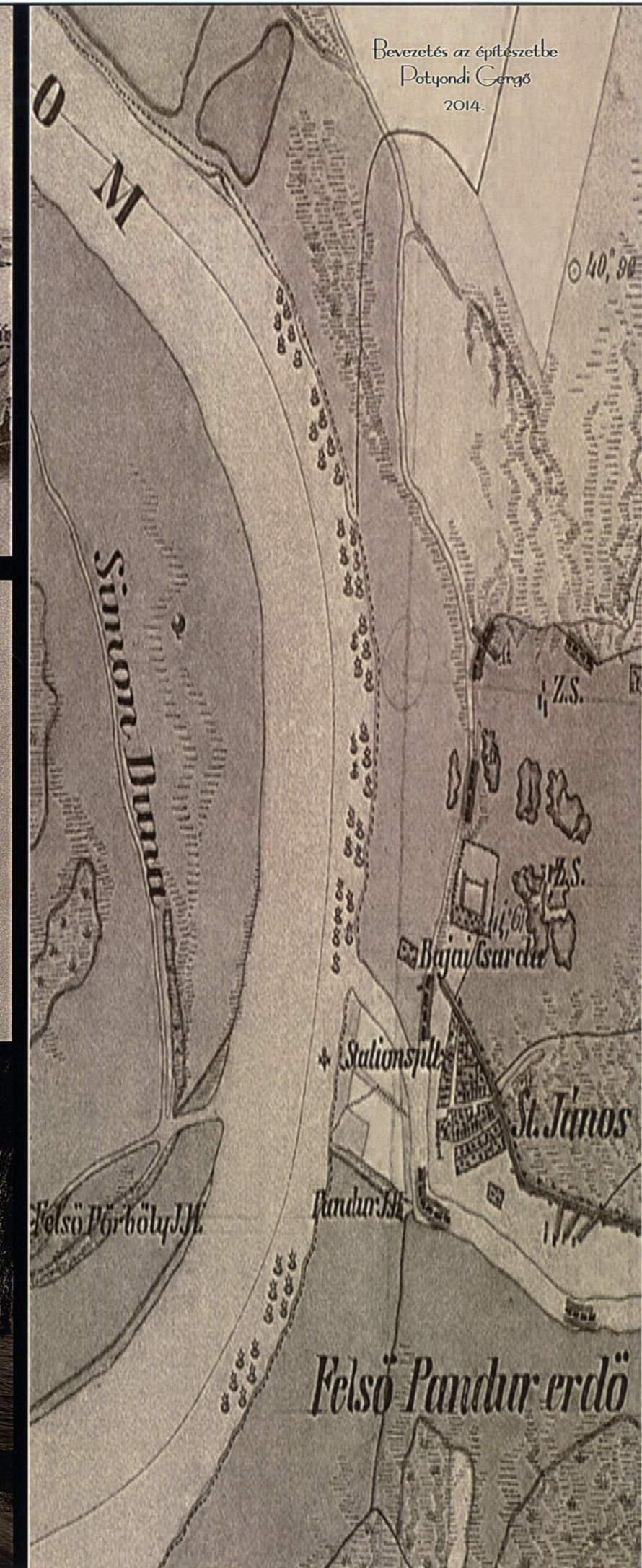

Üdvözlét Mohácsról Hajómalmok.

HAJÓZÓ MALMOK

A víz energiáját már régóta hasznosítják. Hegységekben, ahol a patakok esése és vízhozama elegendő energiát szolgáltat, ott gyakran találkozhatunk vízimalmokkal. Az Alföldön a folyók esése jóval kisebb, mint a hegyvidékeken, ezért ott vízimalmokkal nemigen találkozhatunk. Pedig az alföldi folyók sodrásának energiája is elegendő gépek működtetésére, csak a megfelelő technológiát kell alkalmazni. A megoldás az, hogy a malmok a vízben úsznak, és a sodrás a vízbe belemerült lapátkerekeket forgatja. A hajómalom az energia átvétele szempontjából a vízimalom, pontosabban az úgynevezett alulcsapós vízimalom sajátos típusa. Lényegében abban különbözik más vízimalomtól, hogy nem helyhez kötött; a folyóvízen úszó hajóként kezeltek, kikötötték, lehorgonyozták. A 19-20. század fordulóján még minden nagyobb Dunamenti településnél megtaláljuk a hajómalmokat. A jövedelmezőbb és főleg nagyobb energiával működő gőz, majd villanymeghajtású malmok és az új gépek azonban kiszorították a hajómalmokat. A legnevesebb malomkötő Ráckeve mellett volt. Itt már az 1890-es években is öt ilyen hajómalom üzemelt és ez a szám egyre csak gyarapodott a XIX. századig. Napjainkra azonban már csak alig egy pár ilyen szerkezet maradt meg, ezek közül a legjobb állapotban a ráckevei van, amit nemrégiben példás összefogás keretében renováltak. Ezen malmok építészeti szempontból nem csak azért különlegesek, mert nem a szilárd talajra készültek, de azért is, mert sok esetben a molnár nyári hajlékává is szolgáltak, amíg a téli jegesedés előtt telelőbe nem vontatták őket.

[A malom tovább él - a Kecskeméti Gazdasági Malom és a Malom Köz-pont épületegyüttese]

A malom az emberiség egyik legfontosabb létrehozott épülete történelmünk során, mely az egész világon széleskörűen elterjedt, eredendően a legfontosabb táplálékainkat, a gabonaféléket teszi fogyaszthatóvá a társadalom számára speciális belső – és külső szerkezeti kialakításának köszönhetően. A későbbi időkben sokoldalú használata elterjedt, eleinte szél- és vízi energiával, majd gépekkel működtették a szerkezeteket, amivel terményeket, fűszereket őrölnek, olajokat sajtolnak, fűrészelnek, szivattyúkat hajtanak meg vagy akár elektromos áramot termelnek. A malom a társadalmat szolgálja, emblematikus képe mindenkinben él.

A Kecskeméti Gazdasági Malom is Kecskemét városközpontjának meghatározó épületévé vált fennállása alatt. Az 1800-as évek második felében létrejött malom állapota bezárása után folyamatosan leromlott, majd 2003-ban a műemléki védettség ellenére lebontották, helyére egy bevásárló komplexumot építettek. A kezdeti tervekben még szerepelt a víztorony és a silók felújítása és integrálása az új épületbe, a műemléki homlokzat lehetséges megőrzése, de ezt később a beruházók elvetették. A lebontás heves vitákat váltott ki a városban, sokáig pereskedtek az ügyben. A Malom Központ 2005-ben nyílt meg, amely modernségével, anyaghasználatával, nagyságával is kilóg a városképből. A kívülről zárt, tömörszerű 10 szintes „high-tech” épület átriumában egy malomkő is emlékeztet arra, hogy egykor ezen a helyen Kecskemét egyik legfontosabb gazdasági épületegyüttese állt. Mára azonban az emberek tetemes része elfogadta az épületet és életük szerves részévé is vált, itt intézik mindennapos ügyeiket, bevásárlásaikat. A fiatalok körében különösen népszerű találkozási hely a Malom Központ, az épületben található mozi, éttermek, kávézók megfelelő kikapcsolódási és szórakozási lehetőséget biztosítanak mindenki számára.

[malom]

Bevezetés az
építészetbe
2014
Szabó Attila
MZG72G

